

Thuis in elke tijd

CATHERINE WIJNANDS

Thuis in elke tijd

HET LEVEN VAN KATE KOLFF ~~1885~~
1974

WalburgPers

*“Een brede geschiedschrijving of alomvattende biografie
schrijft men pas op rijpere leeftijd.”*

Robbert Dijkgraaf ‘Na de maanlanding’

NRC Handelsblad 18 juni 2011

AFBEELDINGEN OMSLAG

Voorzijde: Kate op Carmen 1916.

Achterzijde: Catherine Wijnands met Kate Wolff.

OMSLAGONTWERP

Erwin Bomans^{BNO} Leucq!, Hof van Twente

ONTWERP BINNENWERK

Andre Klijsen, Villa Y, Henxel

www.walburgpers.nl

© 2018 Catherine Wijnands,

p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

© 2018 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-
bestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen
of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de
afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband
niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in
verbinding te stellen.

ISBN 9789462493353

NUR 680

Voor *Sophia Elisabeth*
mijn dochter
mijn moeder

IN MEMORIAM:
mijn man Rob van der Linde
mijn neef Arnoud Dalen Meurs

De jonge Kate, 1917.

VOORWOORD

Er zijn vrouwen over wie nooit wordt geschreven. Moeders naar wie nooit een plein wordt vernoemd, echtgenotes die nooit een eigen postzegel krijgen, dochters die nooit in de krant staan. Zij vormen tezamen het legioen anonieme vrouwen die welbeschouwd de ruggengraat van een samenleving uitmaken. Erkenning is voor zulke vrouwen, buiten de kring van naasten, altijd schaars gebleven – geschiedschrijving gaat over beroemde, heldhaftige mannen.

Dit boek vertelt het levensverhaal van Kate Kolff (1885-1974), een vrouw zoals er vele zijn geweest. Ze werd geboren in de tijd van de paardentram en ze maakte nog de eerste maanlanding mee. Ze was getuige van twee wereldoorlogen en van ingrijpende veranderingen op sociaal gebied. Haar eigen leven kende eveneens roerige tijden: ze werd jong weduwe met twee dochtertjes, hertrouwde met haar zwager en scheidde van hem, en huwde tenslotte op haar vijftigste een verstokte vrijgezel. Zij leidde een gewoon leven dat het waard is geboekstaafd te worden. Kate Kolff was mijn grootmoeder.

Haar Rotterdamse aard en opvoeding – geen woorden maar daden – hielpen Kate door tegenslagen heen. Ze was een keurig meisje uit een keurig milieu met een conventionele en autoritaire vader. Tegen hem was ieder protest ondenkbaar. Hij haalde haar ondanks hoge cijfers van school en deed haar op kostschool toen ze op de bals belangstelling toonde voor een ‘ongeschikte’ jongeman. Hij verbood haar de kunstzinnige opleiding die ze zo graag wilde volgen. Meisjes werden opgevoed voor het huwelijk, en dus voor een huishouding. Van haar drie broers werd verwacht dat ze een vak leerden, Kate leerde van haar moeder de fijne kneepjes van het huishouden. Ook het afleggen van visites per rijtuig was een belangrijk onderdeel van de meisjesopvoeding. Netwerken om een geschikte echtgenoot te vinden. Het eerste huwelijk van Kate zou drie jaar duren, tot haar man

stierf. Haar tweede huwelijk eindigde na tien jaar in een scheiding. Haar derde huwelijk voerde haar van het westen van het land naar Groningen en strekte zich uit over maar liefst veertig jaar.

Maar zoals in elke vrouw, zat ook in Kate een unieke en zelfs opzienbarende kant. Mijn grootmoeder had al op haar veertiende een fototoestel! Ze fotografeerde wat ze maar zag: haar ouders voor het huis, haar broers op hun hoge fiets, de dienstbodes in de tuin, vriendinnen op de tennisbaan. Ze fotografeerde het Rotterdam van 1900, de Maas met stoomschepen, Het Park in de sneeuw, de Westersingel met rijtuigen. Zonder te kunnen vermoeden dat er van die wereld alleen nog maar foto's zouden overblijven ...

Helaas maakte Kate geen foto van een bijzondere oom: Louis Couperus. Kates tweede echtgenoot was een neef van de beroemde schrijver, die met zijn echtgenote regelmatig te gast waren. Couperus schreef een (tot nu toe ongepubliceerde) brief waarin hij Kate hartelijk dankt voor de gastvrijheid en het souper na een literaire avond in Rotterdam. Door Couperus leerden Kate en haar man ook de schilder Matthijs Maris kennen, die haar en haar dochtertjes treffend zou portretteren.

De volwassen Kate was een sterke vrouw. Dat was ook de werktitel van mijn boek: *Kate, een sterke vrouw*. Sterk tijdens de oorlog toen de constante dreiging, het tekort aan bijna alles, de angst om familie en naasten, het wantrouwen om mogelijke verklikkers, de distributie, de huisuitzettingen het leven voor zovele Nederlanders tot een beproeving maakten. Kate was een van al die vrouwen die improviseerden, van niets iets maakten, hulp organiseerden, ongemerkt moedig waren en optimistisch volhielden.

Dit boek is niet geschreven uit nostalgie of louter bewondering voor mijn grootmoeder, het ging mij om meer dan alleen dierbare familieherinneringen. In het levensverhaal van Kate Kolff gaat voor mij het verhaal schuil van volharding in tijden van ondergang en wederopbouw, met een beslissende rol voor zovele vrouwen die ieder voor zich op hun eigen manier vorm hebben gegeven aan het Nederland van de voorbije anderhalve eeuw. Aan al die naamloze vrouwen, in de schaduw van de geschiedenis, aan wie de herinnering alleen nog voortleeft in het geheugen van even zovele families, draag ik mijn boek in erkenning op. Dat zou mijn grootmoeder ongetwijfeld een geweldig idee hebben gevonden.

De auteur Catherine Wijnands met grootmoeder Kate Kolff.

Balthasar Constantijn Diederik Hanegraaff
1822-1889

—

Maria Catharina Everardina van Hoboken
1834-1894

Jan Hendrik Dalen
1845-1913

—

Sophia Elisabeth Smith
1852-1899

Elisabeth Dalen
1876-1904

Johanna Wilhelmina Dalen
1879-1931

Madelaine Dalen
1908-1983

—

Bernard Meurs
1906-1980

Sophia Elisabeth Dalen
1910-2008

—

Lucas Johannes Wijnands
1905-1979

Magdalena Sara Leonore (Madeline) Meurs
1933

Arnoud Cornelis Meurs
1936-2012

Catherina Jacoba Wijnands
1938

Lucas Johannes Wijnands
1942

Adriana Carolina Willemina (Carla) Wijnands
1943

1

'But do not be misled into thinking that because it is history it has nothing to do with you. 1885 is yesterday. It is probably tomorrow too.'

VICTORIA GLENDINNING

Rotterdam, Geboorte Kate in 1885, Mauritsweg, verhuizing Eendrachtsweg, geboorte broertjes, kind in de negentiende eeuw, school, kostschool Parijs, bals, reizen Zweden Schotland, jong meisje, jonge vrouw.

Het is een warme zomer geweest in 1885. De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* bericht daarover. Een amandelboompje in een tuin in Ter Apel draagt – na tien jaar – ‘rijke en mooie vrucht’. In Vlaanderen en in de Elzas maakt men zich door de langdurige droogte zorgen over ‘de kwaliteit der planten’, het gaat over de oogst van de hop. Het aantal badgasten in Zandvoort op 17 augustus – een doordeweekse dag – bedraagt maar liefst 1.159, mét 200 dienstboden. Maar in Sneek waait tijdens de jaarlijkse zeilwedstrijd ‘eene frissche bries’.

En op 21 augustus staat onder de rubriek ‘Advertentiën’:

‘Bevallen van eene DOCHTER

MADÉLAINE KOLFF.

Rotterdam, 20 Augustus 1885.’

Alleen de moeder kondigt de geboorte aan. Madelaine Kolff is geen ongehuwde moeder, echter haar meisjesnaam wordt niet vermeld. De vader wordt ook niet genoemd, de oudere broer van de baby evenmin. Volgens de gewoonte van die tijd staat de naamgeving van de nieuwe dochter evenmin in de krant. In andere advertenties in dezelfde krant wordt gemeld: bevallen van een meisje, of voorspoedig bevallen van een zoon, zelfs van een welgeschapen zoon.

Madelaine Hanegraaff, geboren in 1861, trouwt in 1881 met de zeven jaar oudere Rotterdamse domineeszoon Herman (Manus) Kolff. Zij krijgt

haar eerste kind in 1882, een dochtertje Maria Catharina Everardina – vernoemd naar grootmoeder Van Hoboken (1834-1894) – dat ‘door een fout van de baker’ kort na de geboorte sterft. Het tweede kind volgt in 1883: Johannes Marius (Jan) en twee jaar later een dochter: Catharina Jacoba, vernoemd naar haar beide grootmoeders (Schellinck en Van Hoboken). Er dwalen overigens veel Catharina’s door haar stamboom, tot in de zeventiende eeuw. Zij zal Katy worden genoemd, of Caty, en niet Catharina.

Haar moeder en beide zusters heten Madelaine, Catherine en Constance; in de wandeling worden zij: Lein, Trijn en Stan genoemd, dus waarom zou je je dochter een lange, mooie naam geven? Na Katy volgen nog Constantijn in 1886 die al gauw Tanny wordt genoemd en tot slot in 1892 een nakomertje Herman, later Herry.

Katy wordt geboren aan de Mauritsweg. Haar ouders waren na hun huwelijk begonnen op een bovenverdieping aan de Leuvehaven, waar de oudste zoon Jan wordt geboren. Het is een hoekhuis, boven de befaamde bakker Ulrich. In de huwelijkskrant gemaakt ter gelegenheid van hun zilveren bruiloft wordt verslag gedaan van: ‘[...] de gezellige dinertjes en huiselijke feestjes’, waar het ‘lustig’ toeging. ‘Dan kwam vriend Ulrich eerst recht van pas en had hij met zijne pasteien, gebak en drabbelkoek altijd veel succes.’ Er was een ruime zolder, volgens hetzelfde verslag, waar regelmatig op muizen werd gejaagd: ‘Honderden muizen lieten daarbij het leven, die later door den koekenbakker er onder versuikerd werden.’ Voorts bezat de familie een energieke hond die eens een peperdure nieuwe hoed (f 35,-) alsmede de ‘knoopen ener japon’ van een bezoeker opat.

In 1884 verhuist het gezin van de Leuvehaven naar de Mauritsweg 44. De Leuvehaven is platgebombardeerd in mei 1940 maar dit huis staat er nog, het is ontworpen door de stadsarchitect J. Verheul, evenals het huis ernaast waar veel later de architect zelf woonde. De bouwtekeningen zijn nog in het gemeentearchief. Het is een grijs huis, het heeft drie verdiepingen, met op de eerste verdieping een erker waarboven een balkon voor de tweede verdieping. Ik zie glas-in-lood ramen op elke verdieping behalve helemaal op zolder – de meidenkamer – en sierlijk smeedijzer voor de ramen van het souterrain. Katy, Tanny en Herry worden in dit huis geboren.